

Recht doen aan leven en sterven.
Wat doet een dominee bij een uitvaart?

Inleiding

U leest dit document omdat u zich afvraagt: vader/moeder, oom/tante wilde een kerkelijke uitvaart, maar hoe pak ik dat aan? Nabestaanden willen graag recht doen aan de wensen van de overledene, maar weten vaak niet hoe of waar te beginnen, omdat men zelf niet (meer) kerkelijk/gelovig is. Vaak willen mensen wel 'iets', maar niet zwaar. Een beetje een mix tussen kerkelijk en niet-kerkelijk. Soms willen mensen ook juist precies zoals de overledene het graag had – maar weten niet hoe dat dan gaat.

Ik ben predikant in Amsterdam-Noord en heb regelmatig te maken met familieleden, die graag een uitvaartplechtigheid willen voor hun dierbare, die bij ons gemeentelid was. Het leek me handig om wat ik regelmatig uitleg, op papier te hebben staan. Zodoende in dit document een introductie wat ik bij een uitvaart doe.

Hoe maak je een uitvaartplechtigheid?

Wanneer u besluit dat u een (enigszins) kerkelijke uitvaart wilt, kunt u (of de uitvaartondernemer) contact opnemen. Afspraken maken over dag en tijdstip van de uitvaart doet de uitvaartondernemer, wel graag in overleg.

Ik kom op afspraak zo mogelijk naar het huis van de overledene/naar de naaste familie. Ik vraag naar hoe de overledene gestorven is. Soms ook vraag ik om iemands levensloop te vertellen, als ik de persoon zelf niet kende. Ik zal ook vragen naar herinneringen, naar wat je van deze mens geleerd hebt. En naar hoe deze mens naar het leven/naar God keek, voor zover je daar iets over kunt zeggen. In dit gesprek komt veel naar voren: goede en kwade dagen, hoogte- en dieptepunten. Want het leven is niet mals en mensen maken een hoop met elkaar mee. Juist bij een afscheid komen soms dingen boven waar u normaal niet bij stilstaat. U kunt erop vertrouwen dat ik hier discreet over ben.

Op enig moment is er dan genoeg gezegd, en wordt het tijd om te kijken naar de praktische invulling. De eerste vraag is dan: hoe kerkelijk wilt u dat het wordt? Zoals op zondagochtend, met een 'kerkelijke' begroeting en verschillende gebeden? Of eerder een mengvorm? Wie willen spreken? Liederen, muziek en teksten zijn de volgende punten van gesprek. Soms zijn er wensen van de nabestaanden of de overledene. Soms is er geen idee wat een geschikte tekst is. In dat geval ontstaat bij mij tijdens of na een gesprek een beeld uit een bijbelverhaal. In overleg met de nabestaanden doe ik een voorstel. Het is fijn als nabestaanden muziek uitkiezen om te kunnen luisteren. Dat kan echt van alles zijn – hoeft niet religieus. Het kan voor u ook wél passend zijn om kerkelijke liederen te kiezen. Als u daar zelf weinig de weg in weet, zal ik een voorstel doen. Als de uitvaart in de kerk plaatsvindt, kan de organist gevraagd worden om te spelen. Is het in de aula, dan is daar gelegenheid digitaal muziek aan te leveren.

Als er jonge kinderen betrokken zijn, is het ook goed om te bespreken wat zij kunnen doen. Kaarsen aansteken, iets voorlezen, bloemen geven, er kan van alles en er hoeft niets.

Tenslotte maken we zo mogelijk al wat afspraken over:

komt er een gedrukte 'orde van dienst', en wie verzorgt die? Is de kist voor aanvang op de plek, of wordt de kist gedragen? Hoe sluiten we de plechtigheid af, zal de kist worden uitgedragen/gereden, wie gaat mee naar graf/ovenruimte, zal de kist zakken? Soms maken we hier later afspraken over.

Reken voor dit hele gesprek op 1,5-2 uur.

Daarna mail ik binnen 36 uur een eerste voorstel voor de 'orde van dienst'. Meestal bel ik daar met een contactpersoon over: is dit het, wat kan/moet anders, etc. Samen maken we het naar uw wens. De teksten van de overweging en de evt gebeden maak ik persoonlijk. In de overweging breng ik het leven van de overledene in gesprek met de lezing uit de bijbel. Vromer gezegd: het licht van de Eeuwige laten schijnen over het leven van deze mens.

Op de dag van de uitvaart ben ik er ruim op tijd. Na afloop spreken we af of/hoe ik contact houdt.

Voorbeelden

1. Uitvaart van iemand die niet gelovig was. De achtergebleven partner is zeer gelovig.

De partner vroeg me 'iets' te doen, maar wilde uit respect voor haar man geen kerkdienst. Ik mocht voor haar bidden (zoals ik bij leven in aanwezigheid van haar man ook wel had gedaan) en graag ook iets spreken. Hij had veel betekend voor de kerkelijke gemeenschap.

De uitvaartondernemer leidde de hele plechtigheid. Ik werd op gegeven moment naar voren gevraagd als spreker. Uitgaande van zijn naam (een bijbelse naam) heb ik over hem en zijn daden verteld. Ook heb ik voor de partner gebeden.

2. Dienst van Woord en Gebed bij het afscheid van NN
bij een zeer gelovige vrouw, wiens kinderen zelf ook kerkelijk waren

Ik leidde deze plechtigheid in toga, op verzoek van de nabestaanden. Er was een organist die de samenzang begeleidde.

Muziek bij binnendragen

Welkom

Groet en bemoediging (Onze hulp is in de Naam van de Heer...)

Zingen

Openingsgebed

Herinneringen aan NN in woord en beeld

Zingen

Lezing

Muziek

Overweging 'Laat de Heer uw vreugde zijn'

Zingen

Dankgebed

Uitgeleide

Zegenbede

Muziek

De kist bleef in de kerk, tijdens de koffie, ivm de teraardebestelling die buiten Amsterdam plaatsvond.

3. Afscheidsdienst in de aula, aansluitend teraardebestelling

Bij deze plechtigheid gingen de kinderen ervanuit dat moeder wilde dat het over het geloof ging, maar ook dat moeder wist dat de kinderen niet kerkelijk (meer) waren. De gekozen muziek was een mix van klassiek kerkelijk, en modern.

Muziek

Welkom

Kaarsen aansteken door kleinkinderen

Muziek (kooropname van het koor waarin moeder zong)

Herinneringen in woord en beeld

Kerkelijk lied op audiodrager

Lezing

Overweging

Muziek

Gebeden (waarbij kort iets gezegd over 'wat is bidden')

Gedicht

Uitgeleide

Bij het graf:

Kerkelijk lied, solo

Onze Vader